

IDÉN LESZEK HATVAN, A MÚZEUM MEG ÖTVEN. EZ UTÓBBI A FONTOSABB!

Interjú a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum igazgatójával

Joggal gondolhatnánk, hogy Kiss Imre, a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum irányítója komoly vendéglátós múlttal rendelkezik, pedig erről szó sincs. Itt elsősorban a múzeumhoz kell érteni – hangsúlyozza a szakember, aki magát menedzser típusú múzeumi igazgatóként határozza meg. Az interjúból az is kiderül, hogyan került mostani pozíciójába az egykori régész, aki arab és kínai erotikus regényeket fordított, majd világcégeknél dolgozott HR vezetőként.

Korábban is vezetett műgyűjteményt?

Régészet és arab szakon diplomáztam, később multinacionális cégeknél dolgoztam, tehát ez az első múzeum, amelynek a munkáját én irányíthatom.

Arab szakos régész – ritka párosítás.

Nem gyakori. Én annak köszönhetem, hogy annak idején – még kimondani is ijesztő, milyen régen, azaz hetvennégy és hetvenhét között – egy ösztöndíj jóvoltából Damaszkuszban tanulhattam. Ott köteleztem el magam a mediterrán térség kultúrája és a sémi nyelvek mellett, illetve ott szerettem bele a régészetbe is. Azért is jöttem haza három év után, mert Damaszkuszban nem volt régész szak. Belejátszott a döntésembé persze az is, hogy akkor fordult komollyá a dolog köztünk a jelenlegi feleségemmel. Tehát nagy szerelmek döntöttek el a sorsomat, és ez azóta is így van szerencsére. Ráadásul akkor derült ki számomra, hogy az nem egy tudományos, hanem inkább pártösztöndíj volt. Az ösztöndíjért a Kulturális Minisztérium nemzetközi főosztályához kellett pályáznom, de kint azt tapasztaltam, hogy nem a minisztériumból, hanem a pártközpontból jöttek vizitálni.

Akkoriban ez nem volt nagy meglepetés.

Lehet, de annak a tizennyolc éves, idealista fiatalembernek, aki akkor voltam, mégiscsak komoly morális dilemmát okozott.

Hol érettségizett?

A Szinyeibe jártam, de kollégista voltam a Keleti Károly utcában. Ezt a kollégiumot később Táncsics Mihály Kollégiumnak nevezték. Akkoriban még az volt a neve, hogy Fizikai Dolgozók Tehetséges Gyermekeit Egyetemre Előkészítő Kollégium.

Ez tehát a kirakatpolitika része volt?

Tulajdonképpen igen. Egyetemi tanárok is jártak hozzáunk délutánonként órákat tartani. Összesen hetven diák volt a kollégiumban, egy régi papnevelde épületé-

ben laktunk, három-négy ágyas szobákban. Fürdőszoba az alagsorban, a folyosó végén pedig volt egy nagy, kerek asztal, ami mellett arról beszélgettünk, hogy melyikünk milyen miniszter lesz. Nagyon jó kollégium volt. Hálás vagyok egy-két általános iskolai tanáromnak, hogy oda bejuthattam. Egyszerű melós családból származom, nem volt otthon könyvtárunk és semmi hasonló. Ha engem ott nem palléroznak kamaszfejjel, akkor biztos egészen másképp alakult volna az életem.

Aki abban a kollégiumban lakott, annak számára nem volt kérdés, hogy sikerül-e a felvételi?

Az természetes volt, hogy tőlünk mindenkit felvesznek valamelyik itthoni felsőoktatási intézménybe, még hozzá nem a protekció, hanem a tudásunk miatt. A verseny abban állt, hogy kinek sikerül külföldi egyetemre bekerülni. Nekem történelemből, oroszából, magyarból is maximális pontszámom volt, a jogra csont nélkül fel is vettek velem, de Moszkvába, ahová kamuból jelentkeztem. Gyorsan belenyugodtam, hogy jogra fogok járni, előfelvételiként meg is kaptam a katonai behívót Kálcsára, amikor egyszer csak jelentkeztek az említett minisztériumból, hogy tanulhatok Damaszkuszban, ha van hozzá kedvem. Melyik tizennyolc éves mondana erre nemet?

Mostanában elég sokan szerintem.

Persze, de annak idején más volt a helyzet, és egy tizennyolc éves fiúban kell lennie annyi egészséges kalandváagnak, hogy egy ilyen esélyt ne hagyjon elveszni.

Mit szóltak a szülei?

Amikor három év után hazatértem, azt mondta az anyukám: csak hazaimádkoztalak, fiam! Ma is megkönnyezem, ha rá gondolok.

Damaszkusz akkoriban sem volt a béke szigete.

Sőt, hadiállapotban állt Izraellel. Az utcán közlekedő férfiak többsége pisztolyt viselt. Furcsa, de ebből mi, diákok semmit sem éreztünk, az egyetemen nyoma sem volt a háborús hangulatnak.

Jó volt damaszkuszi diáknak lenni?

Nagyon!

Milyen nyelven tanultak?

Arabul. Tizennyolc évesen újra betűvetést tanultam az előkészítőn. A múlt időt úgy jelezte a tanár, hogy a két válla fölött hátrafelé integetett.

Hogyhogy nem lett magából diplomata?

Volt olyan középiskolás osztálytársam, akinek külgügyesek voltak a szülei, és én akkor eldöntöttem, hogy nem akarok a saját gyerekeimnek hasonló jövőt. Gyökerek nélkül lehetetlen élni.

Felnőtt fejjel miként gondol vissza azokra az időkre.

Hálával. Az egész életemet meghatározó értékeket köszönhetek annak a három évnek. Diákként bejártam az egész országot. Készítettem egy saját angol–arab nyelvű katasztert az ottani bizánci és római kori mozaikokról, majd sorra felkerestem az elérhető műemlékeket, ásatásokat, és megpróbáltam megszerezni a fellelt ismeretanyagot. Amatőr dolog volt, de én nagyon komolyan vettem, és közben beleszerelmesedtem a régészetbe.

Három év után hazatért, majd az ELTE-n diplomázott régészet-arab szakon. Mit csinált utána?

Behívtak katonának. Mivel 28 éves diplomásként nem tudtak igazán hova tenni, egy vasútépítő alakulathoz vonultattak be, ahová a gyanús népeket – a vallásuk vagy politikai nézeteik miatt megbízhatatlanokat, börtöntöltelékeket, valamint a hozzám hasonló besorolhatatlan figurákat gyűjtötték össze. Egy évet le is szolgáltam, majd amikor megszületett a második gyermekem, leszereltek.

Majd harminc évesen, két gyerekkel, állás nélkül... Mikor volt mindez?

Nyolcvanötben. Nehéz döntés előtt álltam, mert pénzkereső foglalkozás után kellett néznie a tudomány helyett. Külkereskedő lettem, importáltam fogkrém alapanyagokat Angliából, exportáltam Barbon dezodort Nigériába, borotvakrémet Kuvaitba, és hasonlókat. Izgalmas dolgokat csináltam, jó helyeken jártam, sokat utaztam.

Tehát mégiscsak van köze a kereskedelemhez is.

Tényleg! Erre így még nem is gondoltam. Közben elkezdtem nemzetközi marketinget tanulni, ami szintén ehhez a körhöz köthető. Mindezek után egy évig egy közterületi reklámcéget igazgattam. Azt is szerettem.

Sose gondoltam még így végig, hogy tulajdonképpen milyen megalapozott előéletem van nekem ennek a múzeumnak az igazgatásához.

Ezért nevezték ki?

Nem igazán az előéletem miatt, ha már ekkorát ugrunk, hanem mert korábban két nagy multinacionális cégnél dolgoztam HR-esként, mindkét cég költözésen esett át, és vezetőként én is részt vettem a folyamatban, a munka dandárjában.

Hogy lett egy arab szakos régészből multi cégek HR-ese?

Egyik lépés hozta a másikat. Megismertek, hívtak és így tovább. Minden új feladatot munkavégzés közben tanultam meg, képes voltam különféle kultúrákat elsajátítani, azokkal azonosulni, használni és hasznosítani a tanultakat, és főleg hittel közvetíteni mindazt a tudást, amit felszívtam, mint a kiskakas. Ez akkoriban óriási érték volt.

Magától hagyta ott ezt az igen jövedelmező tevékenységi kört?

Az IBM-nél tartottam éppen egy tréninget, ahol egyszer csak azt éreztem: míg korábban tökéletesen tudtam azonosulni mindazzal, amit a munkámmal kapcsolatban képviseltem, most mégsem éreztem magam hitelesnek. Úgy éreztem, hogy ennek vége, váltani kell. De ezek a

váltások csak látszólag ilyen markánsak, hiszen meggyőződésem, hogy az életünk – dolgozzunk bármilyen területen – alapvetően a vállalásokról, teljesítésekről és mindennapi alkukról szól. Alkukat kötünk magunkkal, a szűkebb és tágabb környezetünkkel. Hiszek abban, hogy aki nem törekszik tudatosan arra, hogy ne csak neki, hanem másnak is legyen jó, annak előbb-utóbb tönkremegy az élete.

Vagy nagyon gazdag lesz.

Lehet, de kinek éri az meg? Szerintem úgy nem érdemes élni. Legalábbis annak, aki embernek szeretne maradni, lehetőleg jó embernek.

Vannak jó és rossz emberek?

Meggyőződésem szerint igen. A megérzéseim legalábbis ezt súgják, és én nagyon hallgatok rájuk.

Milyen területen próbálta ki még önmagát?

Kicsit „belekontárkodtam” a műfordítás mesterségébe is.

Mit fordított?

Arab szakos egyetemista koromban jöttem rá, hogy az Illatos kert című alapmű nem olvasható magyarul.

Ez az arab Káma Szutra?

Mondhatjuk. Damaszkuszban találkoztam a könyvvel. Amikor visszajöttem Pestre, felajánlottam egy kiadónak, amelyik a Káma Szutrát is megjelentette. Nagyon tetszett nekik a szinopszis, de néhány hét múlva közölték, hogy a pártközpont nem engedi. 1978–79-et írtunk. Eltelt pár év, egyszer csak megcsörrent a telefon, és egy optimista hang közölte: a pártközpont engedélyezte! Pártunk és népünk akkori vezetői biztos kézzel és tévedhetetlen ítéleteikkel irányították a dolgozó magyar nép szexuális kultúráját.

FOTÓ: SARUDIGYULA

Más híres művet is átültetett magyar nyelvre?

Igen, egy kínai regényt – Li Yü tollából, akit Kína Shakespeare-eként tartanak számon. Nagyjából egy időben éltek, és neki is volt színházi társulata. Fiatal korában írta az említett könyvét, melynek eredeti címe magyarul úgy hangzik, hogy A húspuha imaszőnyeg. Ezt a címet nem engedélyezték, magyarul A szerelem imaszőnyege címen jelent meg. A könyvet egy angol kiadás alapján fordítottam magyarra, de csak úgy vállaltam el, hogy Miklós Pál, a kiváló sinológus folyamatosan összevetette a fordítást az eredeti kínai szöveggel.

Miről szól ez a könyv?

Zen buddhista indíttatású történet. A főszereplő egy tehetséges fiatal férfi, akiből mandarin lehetne, de ő úgy dönt, hogy a szexben találja meg az élete értelmét. A végén persze az a tanulság, hogy nem lehet egyetlen dologra feltenni az életedet – legyen az szex, tudomány vagy

bármilyen más. A dolgok harmóniája a boldogság alapja. Nagyon jó könyv, érdemes elolvasni.

Ezek szerint választhatta volna ezt az irányt is, lehetne műfordító.

Több irány is volt – arab tolmács is lehettem volna –, akkoriban olyan jól beszéltem arabul, hogy sokan azt gondolták, hogy szír vagyok.

Arab, orosz, angol nyelvtudással, helyismerettel izgalmas lehetőségek nyíltak a rendszerváltás körül.

Nyíltak, nyíltak, de én nem akartam fegyverkereskedő lenni.

Ezt a témát ne is firtassuk tovább. Jobb a békeség.

Az a lényeg, hogy az embernek legyen tartása. Ami nem elfogadható számomra, ami nem fér bele az értékren-

dembe, azt nem vállalom. A multikat is azért hagytam ott, mert már nem tudtam és nem akartam azonosulni azokkal a célokkal. Van, ami nem éri meg. Minden esetben vizsgálni kell a tetteinket, állandóan értékelni kell önmagunkat, hogy eldönthessük, mi a helyes, meddig lehet elmenni egy adott helyzetben.

Miért lépett ki a multinacionális világból?

Negyvenhárom éves koromban gondolkodni kezdtem azon, mi is az én üzleti ars poeticám. Három szóban sikerült összefoglalnom: kölcsönösség, következetesség, közvetlenség. Rájöttem, hogy e három fogalom harmóniája irányítja az egész életemet. Pontos tudni vélem, melyik területen vannak hiányosságaim, hol teljesítek alul, hol kéne behúzni.

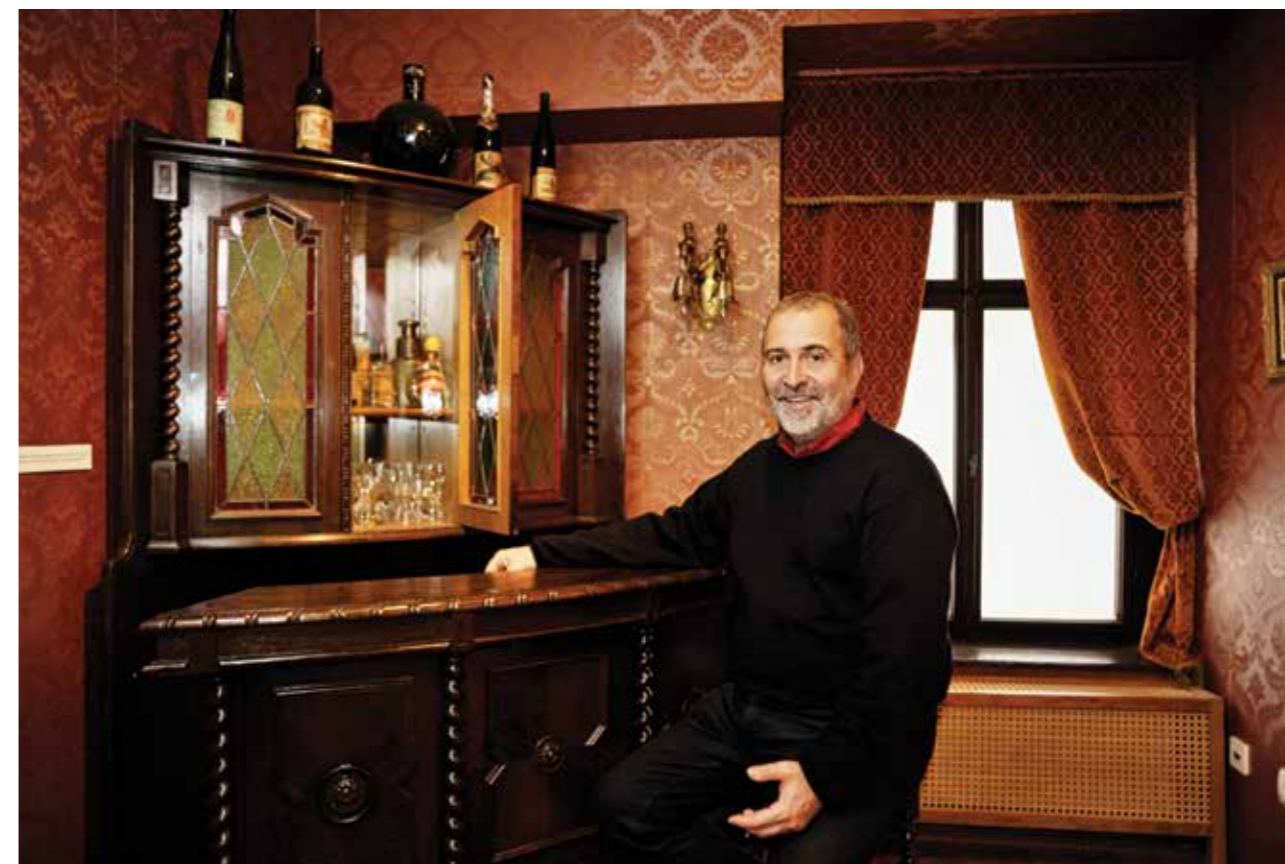
Hogyan váltott?

Bungie jumping. Döntöttem és ugrottam. Akkor voltam negyvenhét éves. Nem tudtam, hogy mi lesz, de újra volt időm könyvtárba, múzeumokba, filmklubokba járni. Felébredt régóta szunnyadó bölcsész énem, ami igen nagy örömet okozott, miközben valóban volt egy erős bizonytalanság is bennem arról, hogyan tovább.

A család tolerálta a kísérletet?

A legmesszebbmenőkig. Persze én sem akartam a végletekig kihasználni a helyzetet, két céggel is tárgyaltam már, amikor egyszer csak kinyitottam egy újságot, és megláttam a múzeumigazgatói állásról szóló hirdetést. Felállt a karom a szőr! Mintha egyenesen rám szabták volna.

„Mikor csináltál valamit utoljára először az életedben?”

Mikor történt mindez?

2003 végén. Beadtam a pályázatomban, és elfogadták. Nyilván sokat nyomott a latba, hogy az életrajzomban szerepelt a két nagy cég költöztetése, és az akkor még a Várban működő múzeum is éppen költözések elé nézett. Logikusnak tűnhetett, hogy ha többszáz fős vállalatok mozgatójával megbirkóztam, egy tizenhét alkalmazottal működő intézmény költözése sem fogja ki rajtam.

Miből gondolta, hogy ez testreszabott feladat lesz?

Az IBM-nél ismertem meg a következő alapkérdést: „Mikor csináltál valamit utoljára először az életedben?” Ha az ember konzerválni tudja magában ezt a gondolkodást, akkor mindig képes megújulni, új dolgokat tanulni, új feladatokba belevágni. Tehát így kerültem ide. Idén leszek hatvan éves, a múzeum meg ötven. Ez utóbbi a fontosabb, de nem érzem úgy, hogy innen nincs tovább, valami végképp lezárult.

Lát még kihívásokat maga előtt?

Egy valódi vállalkozói lét azért izgatna!

Kéne egy jó borozó a Vendéglátóipari Múzeumba!

Az bizony nagyon elkélne itt a Krúdy-negyedben. A 220 éves pincénk készen áll! És kéne cukrászda is, de egyelőre nincs jelentkező. Lehet, hogy magunk vágunk bele, ha már az a múzeum mottója: „Vállalkozás az élet”.

Ez a múzeum többször is költözött, mire Óbudára ért. Eredetileg a Várban volt, majd a Bazilika közelében működött, 2011-óta vert gyökeret a kerületben. Ez már végleges helyszín?

Csak kétszer költöztünk az elmúlt tíz évben, de az nem volt piskóta, ahogy pestiesen mondják. Minden jel arra mutat szerencsére, hogy itt végre „megleltük hazánkat”.